

Rozdział 2.2

Ewaluacja jakości działalności naukowej a biblioteki akademickie. Perspektywy Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

Grzegorz Szczypa, ORCID: 0000-0002-1398-0883

Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Streszczenie: W rozdziale podjęto próbę prześledzenia, jak biblioteki uniwersytetów klasycznych (czyli rozumianych według ustawy o szkolnictwie wyższym jako bezprzymiotnikowe) wkroczyły w ewaluację, jaką uczelnie przeprowadzają na rzecz właściwego Ministerstwa. Przedstawiono sposoby współpracy bibliotek akademickich z jednostkami macierzystymi w zakresie ewaluacji. Opisano działania i zmiany wypływające z tej współpracy, np. w strukturze, powoływania zespołów międzyuczelnianych. Dokonano przeglądu narzędzi informatycznych używanych w procesie ewaluacji (PBN, systemy komercyjne, systemy Open Source) oraz zakresu ich wykorzystania przez biblioteki i władze uczelni. Przegląd ten pozwolił przedstawić aktualny stan informatyzacji i automatyzacji zarządzania nauką w uczelniach ogólnouniwersyteckich oraz wskazać rolę, jaka przypadła bibliotekom w nowej rzeczywistości.

Słowa kluczowe: ewaluacja, systemy CRIS, współpraca biblioteka-universytet

Biblioteki akademickie dzięki całym dekadom doświadczeń w obrębie dokumentowania dorobku naukowego macierzystych jednostek stały się w większości partnerami uczelni, wspierając je w ewaluacji. Niektóre z nich dopiero od niedawna zaczęły wspierać procesy ewaluacyjne. Taką jednostką jest Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (BG UMCS), która w ostatnim czasie szukała własnej ścieżki w tym zakresie, korzystając z doświadczeń poprzedników.

Niniejszy artykuł jest nie tylko opisem stanu posiadania krajowych uczelni w zakresie narzędzi używanych do ewaluacji, ale także – a może przede wszystkim – omówieniem drogi konkretnej jednostki, poszukującej narzędzia repozytoryjno-analitycznego. Stąd w tytule dwuznaczność słowa „perspektywy”, które dotyczy zarówno tego, jak prezentuje się stan obecnej ewaluacji z perspektywy instytucji będącej „poza”, ale również dotyka kwestii związanej z tym, jak wejście w nowe zadanie wpłynie na samą bibliotekę.

W poszukiwaniu właściwego systemu – droga Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

Podstawowe pytanie, jakie często jest zadawane przez osoby niebędące bibliotekarzami, brzmi: *Dlaczego nie wprowadzać danych bezpośrednio w PBN?* Co dzieje się w sytuacji, kiedy wprowadzamy dane wyłącznie w PBN, tzn. co traci biblioteka, a co uczelnia?

Odpowiedź jest uzależniona przede wszystkim od tego, czy biblioteka prowadzi i posiada kompletną bibliografię dorobku publikacji macierzystej jednostki. Jeśli tak, to została ona mocno włączona w życie administracyjne uczelni, a baza bibliograficzna stała się narzędziem wykorzystywanym podczas ocen pracowniczych czy sporządzania zestawień dla władz na poziomach rektor/dziekan/dyrektor instytutu. Bazy danych stały się niejako automatycznie źródłem informacji, z którym jednostki mogły przystępować do pierwszej ewaluacji według nowych zasad. To konieczność wprowadzania danych do systemu Polskiej Bibliografii Naukowej od 2015 roku sprawiła, że „wygrane” były jednostki, które mogły pozwolić sobie na transfer danych (prawidłowo przygotowanych i uzupełnionych o brakujące pola, które wcześniej nie były przez Ministerstwo wymagane) do PBN. Trzeba zaznaczyć, że udało się to większości bibliotek – paradoksalnie nowe odgórne wymagania sprawiły, że rola wcześniej traktowanych czysto instrumentalnie narzędzi wzrosła. Okazało się, że tam, gdzie bibliografia prowadzona przez bibliotekę była niekompletna i nie mogła służyć jako źródło danych, jej rola ulegała marginalizacji jeszcze szybciej.

W przypadku BG UMCS Bibliografia Publikacji Pracowników (BPP) prowadzona była w systemie Expertus (UMCS był jedną z pierwszych instalacji tego oprogramowania). O ile interfejs narzędzia był dość przestarzały, to wszędzie tam, gdzie dane były uzupełniane na bieżąco, system z powodzeniem służył nowej ewaluacji – i służyłby do dziś, gdyby nie coraz silniejsza konkurencja. Dalsze prowadzenie BPP okazało się niemożliwe – na niewielkiej ilości zgromadzonych danych zaciążył brak regulacji prawnych, mobilizujących pracowników naukowych do przekazywania informacji, a także zmniejszająca się obsada (przy jednoczesnym wzroście innych zadań¹) Oddziału Informacji Naukowej (z 11 pracowników w początkach drugiej dekady XXI wieku do 6 obecnie). W takiej sytuacji ciężar pracy na rzecz ewaluacji Uniwersytetu spadł na wydziałowych importerów publikacji, którzy bezpośrednio w PBN wprowadzili informacje o dorobku publikacyjnym. Finalnie BG UMCS rozpoczęła działania związane z ewaluacją na rzecz Wydziału Prawa – był to jedyny Wydział, jaki zdecydował się na współpracę².

¹ G. Szczypa, *Oddział Informacji Naukowej, ale jaki? Studium przypadku OIN BG UMCS od 2013 roku: prezentacja*, [Referat wygłoszony na 12. Forum Młodych Bibliotekarzy w Poznaniu, 12-13 września 2019], [online] https://www.academia.edu/51477100/ODDZIA%C5%81_INFORMACJI_NAUKOWEJ_ALE_JAKI_STUDIUM_PRZYPADKU_OIN_BG_UMCS_OD_2013_ROKU [dostęp: 14.10.2021].

² G. Szczypa, P. Błaszczak, *Wsparcie bibliotek akademickich w działaniach uczelni na rzecz ewaluacji – rekonesans*, „Folia Bibliologica” 2020, vol. 62, s. 71-86, [online] <https://journals.umcs.pl/fb/article/view/11965/0> [dostęp: 17.10.21].

Nowe wyzwania związane z ewaluacją sprawiły, że przed Biblioteką pojawiła się szansa ściślejszego włączenia się w prace na rzecz Uniwersytetu, jednak z wykorzystaniem innych narzędzi (nowy, szerzej zakrojony i bardziej współczesny system), ram prawnych oraz metod pracy. W celu sformalizowania prac i zapewnienia maksymalnie szerokiej współpracy władze UMCS powołały podzespół do spraw Repozytorium w ramach Zespołu do spraw Remontu Biblioteki, w którego składzie znaleźli się przedstawiciele trzech jednostek:

- Biblioteki UMCS, mającej zapewnić merytoryczny wkład do projektu;
- Centrum Analiz i Rozwoju, odpowiedzialnego za jakość procesów;
- LubMAN, który wspierał techniczną stronę zagadnienia.

Całość prac była koordynowana przez Rektora ds. rozwoju i współpracy z gospodarką. Zespół, który powołano miał na celu rozpoznać potrzeby użytkowników poszukiwanego narzędzia repozytoryjno-ewaluacyjnego, określić jego funkcjonalności, wskazać integracje, potrzeby sprzętowe, koszty i perspektywy rozwoju.

Pierwszym wyzwaniem, przed jakim stanął zespół był wybór odpowiedniego dla potrzeb Uczelni narzędzia. Nowe oprogramowanie powinno charakteryzować się następującymi funkcjami:

- centralne dla UMCS środowisko gromadzenia, przetwarzania, udostępniania danych dotyczących dorobku publikacyjnego pracowników i studentów Uniwersytetu (BAZA WIEDZY);
- pośredniczenie w sprawozdawczości Uniwersytetu zgodnie z wytycznym Ustawy 2.0, pozwalające na ewaluację jednostki naukowej oraz procedurę ocen pracowników i jednostek na potrzeby MEiN oraz wewnętrznych procedur Uniwersytetu (EWALUACJA);
- repozytorium instytucjonalne, udostępniające publikacje, komunikujące się z innymi repozytoriami za pomocą OAI-PMH (REPOZYTRIUM);
- system otwarty na integracje z innymi działającymi na UMCS (np. USOS, SAP, CAS);
- długofalowe składowanie i udostępnianie danych badawczych (DANE BADAWCZE);
- udostępnianie informacji o patentach na wynalazki, prawach ochronnych na wzory użytkowe, itp. (PATENTY);
- możliwość udostępniania i wsparcie rozliczania projektów (PROJEKTY).

Mimo tak szerokiego zakresu cech systemu, bez trudu wyróżnimy tu dwie główne funkcjonalności: repozytoryjne i właściwe systemom typu CRIS, z których możemy wyprowadzić pozostałe.

Ze względu na weryfikację i bezpieczeństwo danych na czele integracji stało powiązanie bazy wiedzy z wykorzystywanym w UMCS systemem logowania CAS (Central Authentication Service), który już obecnie pozwala na przejście uprawnionego użytkownika m.in. do systemu USOS, Wirtualnego Kampusu, poczty służbowej czy innych chmurowych usług. CAS zapewni wiarygodność informacji

oraz da możliwość intuicyjnego logowania się do bazy wiedzy, która będzie traktowana jako rozszerzenie dostępnych usług (brak konieczności tworzenia dodatkowego konta i odrębnego logowania). W wypracowanym systemie działania kluczowa rola należy do naukowca – to on jest odpowiedzialny za autodeponowanie informacji o nowych publikacjach, zgłaszanych przez ujednolicony formularz. Nadal zachowana została również możliwość przekazywania do rejestracji oryginałów bądź kserokopii artykułów i dostarczania ich do wyznaczonych osób – wydziałowych importerów publikacji do PBN.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie opracował model sprawozdawczości oparty na autonomicznych działaniach w obrębie poszczególnych wydziałów, które zgłaszały rezultaty do pionu podlegającego prorektorowi ds. nauki. Wydziały prowadzą własne działania w zakresie ewaluacji (importerzy publikacji i różne narzędzia, które wykorzystują), natomiast Biblioteka opracowuje rekordy jedynie dla jednego wydziału, korzystając z systemu Expertus. W tym miejscu należy podkreślić, że wśród systemów, jakie brano pod uwagę stosując wspomniane wyżej kryteria, zabrakło właśnie dotychczas użytkowanego oprogramowania Expertus, oferowanego przez poznańską firmę Splendor. Uczelni nie zadowalał system skupiony na jednym obszarze (dokumentacja dorobku w postaci bibliografii i transfer danych do PBN), pomijający pozostałych sześć, wcześniej wymienionych. Wymagano rozwiązania, które spełni następujące zadania:

- system powinien zbierać metadane dotyczące całej działalności naukowej (zgodnie z dyscyplinami reprezentowanymi na Uniwersytecie), w tym o publikacjach, dziełach artystycznych, projektach, danych badawczych, pracownikach naukowych, aparaturze badawczej, współpracy wewnętrznej i z innymi ośrodkami naukowymi;
- dane powinny być zbierane na bieżąco poprzez formularz pozwalający na ręczne wprowadzanie danych lub ich pobieranie poprzez ORCID i DOI. System po wdrożeniu musi być wstępnie napełniony danymi pochodzącymi z: PBN, Scopus, WoS, Expertus oraz zapewniać obustronną wymianę danych z PBN/POLon;
- kluczowe funkcjonalności powinny umożliwiać szerokie analizy wraz z prognozami/symulacjami i sprawozdawczością na rzecz właściwego Ministerstwa i wymaganego przez nie systemu informatycznego oraz kadry zarządzającej Uniwersytetem (ocena pracownicza, procedury awansowe itp.);
- część repozytoryjna powinna zapewniać indeksowanie rekordów według metadanych, a jeśli to możliwe pełnych tekstów oraz być dobrze indeksowana w popularnych wyszukiwarkach i integrować się z Google Analytics w celach statystycznych;
- powstały serwis musi być zgodny ze standardami WCAG w minimalnej wersji 2.0.

Takie warunki spełniły cztery poniższe systemy:

- PCG Academia z Science Cloud;
- Politechnika Warszawska z Omegą-Psir;
- Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe z dLibrą/Sinusem;
- IPLweb z Bazą Publikacji Pracowników, które jako jedyne oferowało „prawdziwe” open sourceowe oprogramowanie.

Aby wiarygodnie ocenić możliwości systemów, przygotowano kartę oceny, która skupiała się na następujących kryteriach podstawowych:

- rodzaje przechowywanych danych – metadane, pełne teksty, multimedia;
- wymiana danych – manualne wprowadzanie, interfejsy, automatyczna wymiana danych (z/do PBN, ORCID), integracje z innymi systemami (SAP, USOS itp.), optymalizacja z wyszukiwarkami, osadzanie metryk/kokpitów na stronie uczelni;
- prezentacja i analiza wyników – data drilling, generowania statystyk i wskaźników bibliometrycznych, porównywania danych w czasie oraz pomiędzy jednostkami, definiowanie własnych raportów, prognozy, klastrowanie, analizy trendów, tworzenie alternatywnych scenariuszy (symulacji);
- wdrożenie – etapy, czas, wymagania sprzętowe, migracja danych startowych;
- koszty wdrożenia – koszty licencji, wdrożenia, szkoleń;
- użytkowanie systemu – koszty i sposób odnawiania licencji, koszty i rodzaj wsparcia w trakcie użytkowania (SLA).

Z ekonomicznego punktu widzenia kluczowe stały się koszty, jakie system będzie generował już po wdrożeniu oraz opieka techniczna:

- czas reakcji serwisowej i czas usuwania błędów w zależności od ich istotności (krytyczne, istotne, zwykłe);
- wskaźnik roboczogodziny po wyczerpaniu limitu gwarancyjnego/wykupionego wsparcia.

Zwrócono także uwagę na konieczność rozbicia wyceny ewentualnych ofert tak, by nie przemycić ukrytych kosztów. W związku z tym podzielono koszty na poszczególne etapy prac:

- licencja na oprogramowanie;
- integracja z systemami wykorzystywanymi na UMCS;
- wdrożenie systemu wraz z kosztami integracji z systemami zewnętrznymi (ORCID, DOI) oraz budową struktur, danych kadrowych, słowników, użytkowników i ich uprawnień, procedur aktualizacji i kontroli rekordów;
- wstępne napełnienie systemu danymi importowanymi z PBN, Scopus, WoS, Expertus;
- szkolenia grupy administratorów systemu;
- szkolenia wydziałowych importerów publikacji (redaktorów);
- wsparcia przez okres co najmniej 12 miesięcy;
- roboczogodziny ponad gwarancję/abonament oraz czas reakcji.

Biblioteka UMCS ma szansę na wejście do grona jednostek zaangażowanych i wspierających Uniwersytet w procesie ewaluacji, pozostaje pytanie, jaka to będzie rola? Oczywiście największe nadzieje budzi ten sam zestaw wartości, jaki już w 2016 roku wybrzmiał w artykule Barbary Barańskiej-Malinowskiej, która wyróżniła następujące możliwości:

- posiadanie i zarządzanie jedną bazą publikacji do sprawozdawczości, oceny pracowników, awansów, wniosków projektowych, grantów, promocji uczelni, rankingów;
- uczestnictwo w procesie gromadzenia danych do parametryzacji, dotacji jednostek naukowych;
- uczestnictwo w realizacji misji i strategii uczelni;
- uczestnictwo w tym, co jest ważne dla uczelni³.

Ostatnia kwestia, czyli uczestnictwo w tym, co dla Uniwersytetu najważniejsze, wydaje się trafnie podsumowywać całość zamierzeń Biblioteki UMCS, która w zasadzie z nieformalnego importera publikacji dla jednego wydziału ma szansę zostać jednostką łączącą kilka obecnie już kluczowych dla Uczelni obszarów.

W planowaniu nowej struktury istotne okazało się powiązanie już istniejących rozwiązań z tymi, które zostały wypracowane przez wydziały – w praktyce oznacza to połączenie rozproszonej dotąd pracy poszczególnych importerów pod opieką Biblioteki, która będzie czuwała nad prawidłowym działaniem systemu, generowała zestawienia dla władz, monitorowała działania, testowała sprawność bazy po aktualizacjach, wskazywała obszary, w których można szukać własnych rozwiązań. Nowy system oznacza również nowe mechanizmy działania, kooperację zaangażowanych osób, regulacje prawne, na czele z kluczowymi zarządzeniami rektorskimi, obligującymi naukowców do sprawozdawczości w określonym modelu.

Warto podkreślić, że w ankiecie przeprowadzonej na potrzeby zespołu do spraw repozytorium zdecydowana większość importerów (metoda gromadzenia i przekazywania informacji wymaganych przez PBN, obowiązująca w UMCS, została omówiona w artykule *Wsparcie bibliotek akademickich...*⁴) wskazała, że jednym z problemów w ich pracy jest brak jednolitego systemu zbierającego informacje o publikacjach.

Badana grupa importerów liczyła 18 osób, z których zdecydowana większość gromadziła dane w formie cyfrowej:

- 75% otrzymywała je bezpośrednio po ukazaniu się publikacji, pozostali w różnych interwałach (od 1 do 3 miesięcy);
- 75% otrzymywała dane bibliograficzne lub linki do publikacji mailem;
- 50% archiwizowała zweryfikowane dane w Excelu/Wordzie;
- 60% wprowadzała dane do PBN w trybie ciągłym;
- 75% oceniła pomysł centralizacji zbierania danych poprzez formularz jako ‘bardzo dobry’ i ‘dobry’.

³ B. Barańska-Malinowska, *Wpływ systemu POL-on na dokumentowanie dorobku naukowego pracowników uczelni wyższych*, „Studia o Książce i Informacji” 2016, t. 35, s. 65-80, [online] <https://wuwr.pl/bibl/article/view/1744/1695> [dostęp: 17.10.21].

⁴ G. Szczypa. P. Błaszczak, op. cit.

Naturalna potrzeba centralizacji i unifikacji działań związanych z ewaluacją ułatwi wdrożenie nowej siatki struktury, która będzie obejmowała wydzielony z Biblioteki Głównej niewielki zespół (max. 4 osoby) oraz dotychczasowych importerów wydziałowych, których rola jest wiodąca dzięki ich doświadczeniu i kontaktom z naukowcami, wypracowanymi w poprzedniej ocenie jednostek.

Nowy obieg informacji o dorobku naukowym, uwzględniający pozostałe komponenty, o jakich była mowa, przybrał następującą formę:

- autor (lub importer wydziałowy na wniosek autora) wprowadza dane do systemu w trybie ciągłym (przy pomocy mechanizmu przeglądającego zewnętrzne repozytoria np. import z ORCID lub ręcznie) logując się do odpowiedniego profilu (kluczowe informacje do weryfikacji to DOI, link do publikacji, fakultatywnie strona tytułowa lub cały tekst w formacie pdf. Wskazane logowanie przy pomocy centralnego systemu uczelni (CAS);
- dane wprowadzone do systemu (wersja robocza) są weryfikowane i uzupełniane przez importerów wydziałowych, którzy wiedzą do jakich dyscyplin są przypisani pracownicy i mają z nimi kontakt (weryfikacja danych np. przez DOI, link do publikacji lub stronę tytułową);
- dane wprowadzone przez autora/importera trafiają do publicznego repozytorium obsługiwanego przez Bibliotekę (Repozytorium, w przeciwieństwie do ewaluacji, gromadzi całość dorobku pracownika i stanowi wizytówkę jego oraz Uczelni);
- z danych widocznych w publicznym repozytorium wydziałowy importer wybiera publikacje, które będą sprawozdawane do PBN;
- pracownicy biblioteki generują raporty i analizy dotyczące wszystkich danych gromadzonych w repozytorium i nadzorują pracę całego systemu, kontrolują aktualizacje, szkolą nowych użytkowników systemu, nadają uprawnienia itp.

Przedstawiony model nie jest czymś nowym na polskim gruncie, ponieważ większość dużych bibliotek dołączyła do ewaluacji w podobny sposób, tworząc nową jakość razem z pracownikami poszczególnych wydziałów. Tam, gdzie było to możliwe (przede wszystkim uczelnie medyczne i takie, w których jest niewiele dyscyplin nauki), biblioteki są w stanie kompleksowo przeprowadzać procesy ewaluacji. W przypadku dużych, wielowydziałowych jednostek jest to fizycznie niemożliwe – trudno wyobrazić sobie, by jeden pracownik biblioteki zdołał prowadzić więcej niż jedną dyscyplinę. Biorąc pod uwagę, że omawianym zagadnieniem zajmują się pracownicy Oddziału Informacji Naukowej, w którym zwykle zatrudnionych jest 6-7 osób, widzimy, że byłoby to zadanie niewykonalne, może poza przypadkiem, gdyby zostało ich jedynym obowiązkiem. I tu pojawia się ponownie kwestia, która wybrzmiewa w ostatnich latach – czy procesem ewaluacji powinni zajmować się bibliotekarze czy administracja uczelni?

Ewaluacja – stosowane praktyki i rozwiązania w uczelniach publicznych

Z perspektywy pracownika biblioteki zaangażowanego w proces ewaluacji pojawia się kilka istotnych wątpliwości:

- dlaczego uczelnie nie opracowują własnego oprogramowania, które mogłoby przejąć funkcję bieżącego agregowania i prezentowania danych oraz ich eksportowania do PBN;
- dlaczego Ministerstwo, widząc skalę problemu i związane z nim potrzeby finansowe, nie uwzględnia tych kosztów, np. w formie dotacji;
- dlaczego scentralizowany system PBN nie został wzmocniony przez lokalne narzędzia, które z jednej strony pełniłyby rolę naturalnego backupu, z drugiej potrafiłyby to, co komercyjne programy.

Dla obserwatora z zewnątrz proces, w którym pojawiają się pośrednie ogniwa, wydaje się niepotrzebnie przedłużany. Być może doczekamy się zmian, które go uproszczą i ujednolicią.

Poruszane zagadnienia nie są niczym nowym (szeroką argumentację przywołują Iwona Sójkowska i Barbara Barańska-Malinowska⁵) i towarzyszą środowisku bibliotekarskiemu (czy nawet szerzej – akademickiemu) od ponad dekady. To, że stan w omawianej dziedzinie pozostaje niezmienny, nie oznacza, że nie kształtują się w niej jakieś rozwiązania i niewykluczone, że tym razem mogą być one oddolne, tzn. mogą zaprocentować własnym potencjałem. Może dojść do takiej sytuacji, w której MEiN uzna, że narzędzie już wykorzystywane przez większość jednostek akademickich lub przez większość wiodących uczelni może być dotowane na takiej zasadzie, na jakiej finansowana jest choćby Wirtualna Biblioteka Nauki.

W Tab. 2.2.1. przedstawiono w jaki sposób, w połowie października 2021 roku kształtowało się wykorzystanie konkretnych narzędzi przez uniwersytety ogólne, znajdujące się pod kuratelą Ministerstwa.

Analizując kwestię aktualnie realizowanych i planowanych wdrożeń zaobserwować można, że uniwersytety najczęściej wybierają system Omega-Psir (stan na październik 2021 roku to 5 rozpoczętych wdrożeń) jednocześnie rezygnując z rozwiązania firmy Splendor (3 uczelnie). Jeśli weźmiemy pod uwagę najbliższe wdrożenia, to na 18 uniwersytetów, aż 8 będzie korzystało z systemu dostarczanego przez Politechnikę Warszawską.

⁵ I. Sójkowska, B. Barańska-Malinowska, *Bibliografia publikacji pracowników źródłem informacji wspomagającej przygotowanie oceny jednostek naukowych*, [w:] H. Szarski, D. Dudziak (red.) *Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia, t. 10: III Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy*, Wrocław 2011, s. 17-31.

TABELA 2.2.1. Wykorzystanie narzędzi do sprawozdawczości przez uczelnie akademickie⁶

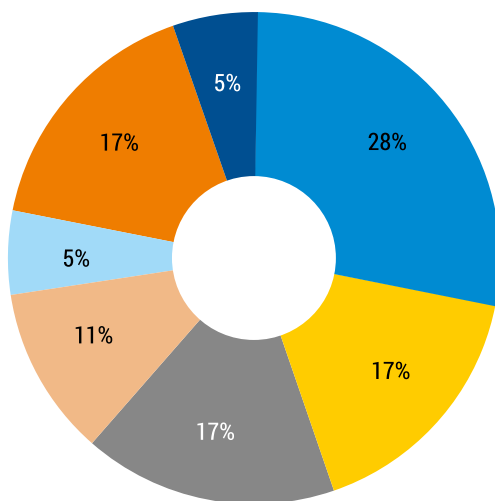
Uczelnia	Nazwa biblioteki	Narzędzie używane w ewaluacji
Uniwersytet Warszawski	Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie	Science Cloud
Uniwersytet w Białymstoku	Biblioteka Uniwersytecka im Jerzego Giedroycia w Białymstoku	PNB/Expertus (1 wydział)
Uniwersytet Gdański	Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego	Omega-Psir
Uniwersytet im Adama Mickiewicza w Poznaniu	Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu	Omega-Psir
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	Biblioteka Jagiellońska	Science Cloud
Uniwersytet Łódzki	Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego	Expertus/w przygotowaniu Omega-Psir
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	Expertus (1 wydział)/w przygotowaniu Omega-Psir
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu	Expertus/w przygotowaniu Omega-Psir
Uniwersytet Opolski	Biblioteka Uniwersytetu Opolskiego	Omega-Psir
Uniwersytet Szczeciński	Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego	własne
Uniwersytet Śląski w Katowicach	Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka	OPAC/w przygotowaniu Omega-Psir
Uniwersytet Rzeszowski	Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego	Expertus
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie	Expertus
Uniwersytet Wrocławski	Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu	nie dotyczy*
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie	w przygotowaniu Omega-Psir
Uniwersytet Zielonogórski	Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego	własne

⁶ Wykaz uczelni publicznych nadzorowanych przez Ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego – publiczne uczelnie akademickie, [online] <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wykaz-uczelni-publicznych-nadzorowanych-przez-ministra-wlasciwego-ds-szkolnictwa-wyzszego-publiczne-uczelnie-akademickie> [dostęp: 14.10.2021].

Uczelnia	Nazwa biblioteki	Narzędzie używane w ewaluacji
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	Biblioteka Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	Expertus
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach	Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach	PBN

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne.

* W chwili powstawania tekstu Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu nie uczestniczyła w procesie ewaluacji.



■ Expertus ■ własne ■ Omega-Psir ■ PBN ■ Science Cloud ■ nie dotyczy ■ OPAC

RYSUNEK 2.2.1. Wykorzystanie narzędzi do sprawozdawczości przez uczelnie akademickie*

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne.

* W przypadkach, gdy wykorzystywane są jednocześnie dwa oprogramowania, wybrano to, które ma wyraźną przewagę (np. na UMCS tylko jeden wydział wykorzystuje oprogramowanie Expertus, a reszta – rejestruje publikacje bezpośrednio w PBN, analogicznie jest na Uniwersytecie w Białymstoku).

Na uwagę zasługuje również rozwiązanie Science Cloud od PCG Academia, które jest zaimplementowane na Uniwersytecie Jagiellońskim. Firma w ostatnim czasie podpisała również umowę z Uniwersytetem Warszawskim. Z informacji dostępnych na blogu PCG wynika, że będzie to kompleksowe wdrożenie Science Cloud, mające obejmować „cztery, ściśle zintegrowane ze sobą moduły: Analityka, Ewidencja, Ocena Pracownicza i Repozytorium, które pozwalają kompleksowo obsłużyć potrzeby uczelni związane z procesem zarządzania informacją naukową, jej raportowaniem

i rozpowszechnianiem. Usługa dostarczana jest w modelu Software as a Service (SaaS), w ramach której PCG Academia odpowiada za terminowe dostosowanie systemu do dynamicznie zmieniających się przepisów prawa”⁷.

TABELA 2.2.2. Wykorzystanie narzędzi do sprawozdawczości przez uniwersytety medyczne⁸ za wyjątkiem Collegium Medicum

Uczelnia medyczna	Nazwa biblioteki	Narzędzie używane w ewaluacji
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku	Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku	Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku – Expertus
Gdański Uniwersytet Medyczny	Biblioteka Główna Gdański Uniwersytet Medyczny	Baza Bibliografia GUMed – Expertus
Śląski Uniwersytet Medyczny	Biblioteka Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach	Bibliografia Publikacji SUM – Expertus
Uniwersytet Medyczny w Lublinie	Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie	Bibliografia Publikacji Pracowników Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – IPLWeb
Uniwersytet Medyczny w Łodzi	Centrum Informacyjno-Biblioteczne Uniwersytetu Medycznego w Łodzi	PublicUM Omega
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu	Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu	Bibliografia Pracowników UMP – Expertus
Pomorski Uniwersytet Medyczny	Biblioteka Główna Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie	Bibliografia Pracowników PUM – Expertus
Warszawski Uniwersytet Medyczny	Biblioteka Główna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego	WUM. Baza dorobku publikacyjnego pracowników Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu	Biblioteka Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu	Bibliografia Publikacji Pracowników Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu

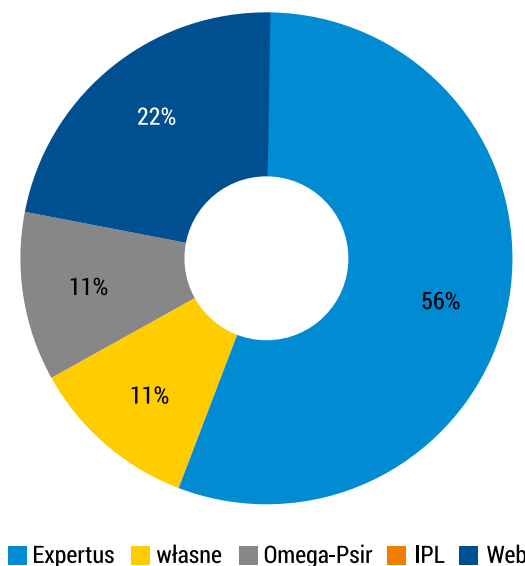
Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku dużych jednostek obserwujemy trend przechodzenia na systemy typu CRIS i wygląda na to, że będą one towarzyszyły nam w ciągu najbliższych lat.

⁷ Strona internetowa PCG Academia, [online] <https://pcgacademia.pl/aktualnosci/universytet-war-szawski-wykorzysta-sciencecloud-do-zarzadzania-nauka/> [dostęp: 19.10.2021].

⁸ Uczelnie medyczne oraz instytuty badawcze objęte nadzorem Ministerstwa Zdrowia, [online] <https://www.gov.pl/web/zdrowie/uczelnie-medyczne1> [dostęp: 14.10.2021].

Na uczelniach medycznych sytuacja wygląda inaczej. Ponad 50% rynku należy ciągle do systemu Expertus. Trzeba zaznaczyć, że zdarzają się takie przypadki jak w Uniwersytecie Medycznym w Lublinie, gdzie mimo wdrożenia Bazy Wiedzy opartej na Omega-Psir do ewaluacji ciągle wykorzystywany jest Expertus – to wyraźny sygnał, że mimo upływu czasu jest to w pełni użyteczne narzędzie, które uzupełnione aktualnymi publikacjami może przeprowadzić uczelnię przez ewaluację.



RYSUNEK 2.2.2.2. Wykorzystanie narzędzi do sprawozdawczości przez uniwersytety medyczne⁹ bez Collegium Medicum

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne.

Uczelnie techniczne z kolei mogą pochwalić się dużym odsetkiem wykorzystania własnego oprogramowania (np. Omega-Psir – narzędzie stworzone przez pracowników Politechniki Warszawskiej). Tu pojawia się również zagrożenie zupełnego pominięcia bibliotek przy ewaluacji. Taka sytuacja dotyczy aż 4 spośród 21 analizowanych jednostek.

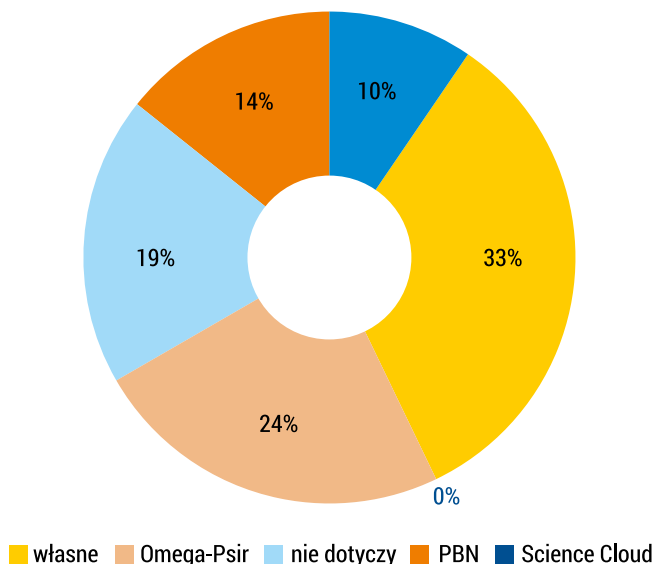
TABELA 2.2.3. Wykorzystanie narzędzi do sprawozdawczości przez publiczne uczelnie techniczne

Uczelnia techniczna	Nazwa biblioteki	Narzędzie używane w ewaluacji
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	Biblioteka Główna ZUT	program własny
Politechnika Warszawska	Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej	Omega-Psir

⁹ Uczelnie medyczne oraz instytuty badawcze objęte nadzorem Ministerstwa Zdrowia, [online] <https://www.gov.pl/web/zdrowie/uczelnie-medyczne1> [dostęp: 14.10.2021].

Uczelnia techniczna	Nazwa biblioteki	Narzędzie używane w ewaluacji
Politechnika Białostocka	Biblioteka Politechniki Białostockiej	Omega-Psir
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej	Biblioteka Akademii Techniczno-Humanistycznej	Expertus – „ręcznie” do PBN
Politechnika Częstochowska	Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej	bezpośrednio PBN
Politechnika Gdańska	Biblioteka Politechniki Gdańskiej	poza biblioteką, Dział Spraw Naukowych – własny program
Politechnika Śląska (Gliwice)	Biblioteka Politechniki Śląskiej	równolegle Expertus i Omega-Psir dane od 2017, wyjście z Expertusa w 2022 r.
Politechnika Świętokrzyska w Kielcach	Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach	poza biblioteką, program własny
Politechnika Koszalińska	Biblioteka Politechniki Koszalińskiej	bezpośrednio w PBN, wstępny etap Omega- Psir
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	Biblioteka Politechniki Krakowskiej	program własny
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej	program własny
Politechnika Lubelska	Biblioteka Politechniki Lubelskiej	program własny
Politechnika Łódzka	Biblioteka Politechniki Łódzkiej	program własny
Politechnika Opolska	Biblioteka Politechniki Opolskiej	częściowo bezpośrednio w PBN, od 2018 roku Omega-Psir
Politechnika Poznańska	Biblioteka Politechniki Poznańskiej	program własny
Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu	Biblioteka Główna Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. K. Pułaskiego w Radomiu	poza biblioteką, bezpośrednio PBN
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łukasiewicza	Biblioteka Główna Politechniki Rzeszowskiej	DN10>API PBN
Politechnika Wrocławska	Biblioteka Politechniki Wrocławskiej	poza biblioteką

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne.



RYSUNEK 2.2.3. Wykorzystanie narzędzi do sprawozdawczości przez publiczne uczelnie techniczne

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne.

Uwagi końcowe

Ustawa 2.0 spowodowała prawdziwą rewolucję w świecie uczelni wyższych. Analizując przedstawione w artykule dane dotyczące zaangażowania bibliotek w proces ewaluacji można zauważyć, że przy realizacji powierzonych zadań zostały wzmocnione relacje między biblioteką i uczelnią. Większość bibliotekarzy włączyła się w działania na rzecz oceny jakości działalności naukowej, korzystając z komercyjnych bądź własnych narzędzi. Biblioteki, które jeszcze nie biorą udziału w ewaluacji badają rynek i poszukują optymalnej drogi dla swoich potrzeb.

Dodatkowo obserwujemy także zmiany na rynku dostępnych narzędzi – niemal monopolistyczny Expertus ustępuje bardziej rozbudowanym systemom, łączącym użyteczne funkcje z efektowną wizualizacją danych, repozytorium czy informacjami na temat projektów lub danych badawczych.

Dla biblioteki najbardziej istotne jest to, że wciąż znajduje się w centrum informacji – bo jak inaczej określić rolę, w której zapewnia ona ciągłość, poprawność i bezpieczeństwo danych o dorobku (już nie tylko publikacyjnym) całej uczelni?

Bibliografia

1. Barańska-Malinowska B., *Wpływ systemu POL-on na dokumentowanie dorobku naukowego pracowników uczelni wyższych*, „Studia o Książce i Informacji” 2016, t. 35, s. 65-80, [online] <https://wuwr.pl/bibl/article/view/1744/1695> [dostęp: 17.10.2021].
2. Sójkowska I., Barańska-Malinowska B., *Bibliografia publikacji pracowników źródłem informacji wspomagającej przygotowanie oceny jednostek naukowych*, [w:] Szarski H., Dudziak D. (red.) *Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia, t. 10: III Wrocławskie Spotkania Bibliotekarzy*, Wrocław 2011, s. 17-31.
3. Strona internetowa PCG Academia, [online] <https://pcgacademia.pl/aktualnosci/uniwersytet-warszawski-wykorzysta-sciencecloud-do-zarzadzania-nauka/> [dostęp: 19.10.2021].
4. Szczypa G., *Oddział Informacji Naukowej, ale jaki? Studium przypadku OIN BG UMCS od 2013 roku: prezentacja*, [Referat wygłoszony na 12. Forum Młodych Bibliotekarzy w Poznaniu, 12-13 września 2019], [online] https://www.academia.edu/51477100/ODDZIA%C5%81_INFORMACJI_NAUKOWEJ_ALE_JAKI_STUDIUM_PRZYPADKU_OIN_BG_UMCS_OD_2013_ROKU [dostęp: 17.10.2021].
5. Szczypa G., Błaszczak P., *Wsparcie bibliotek akademickich w działaniach uczelni na rzecz ewaluacji – rekonesans*, „Folia Bibliologica” 2020, vol. 62, s. 71-86, [online] <https://journals.umcs.pl/fb/article/view/11965/0> [dostęp: 17.10.2021].
6. *Uczelnie medyczne oraz instytuty badawcze objęte nadzorem Ministerstwa Zdrowia*, [online] <https://www.gov.pl/web/zdrowie/uczelnie-medyczne1> [dostęp: 14.10.2021].
7. *Wykaz uczelni publicznych nadzorowanych przez Ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego – publiczne uczelnie akademickie*, [online] <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wykaz-uczelni-publicznych-nadzorowanych-przez-ministra-wlasciwego-ds-szkolnictwa-wyzszego-publiczne-uczelnie-akademickie>, [dostęp 14.10.2021].

Abstract

Evaluation of the quality of scientific activity and academic libraries. Perspectives of Maria Curie-Skłodowska University Library

The paper discusses how the libraries of classical universities supported the evaluation carried out by universities for the relevant Ministry. It shows the methods of cooperation between academic libraries and universities in the field of evaluation. The article describes the changes resulting from this cooperation, e.g. in the structure or establishing inter-university teams. It compares the IT tools used in the evaluation process (PBN, commercial systems, Open Source systems) and the scope of their use by libraries and university authorities. The article presents the current state of computerization and automation of science management at universities and indicates the role of libraries in this new academic reality.

Keywords: evaluation, CRIS systems, library-university cooperation